

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. *Постанова Верховного Суду України від 14 грудня 2021 року.* URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010360> (дата звернення 31.10.2022).

Науковий керівник: Кочина Олександра Сергіївна к.ю.н., доцент кафедри публічного та приватного права Національного університету «Чернігівська політехніка».

Струнь Анастасія Олегівна

здобувач вищої освіти юридичного факультету

Хмельницького університету управління та правом

імені Леоніда Юзькова

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У зв'язку з введенням воєнного стану, виникла нагальна потреба по забезпеченню прав людей, що вимагає активних дій з боку всіх органів публічної влади, особливо від ОМС, оскільки вони найбільш наближені до населення. Так, відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України. Також закон передбачає захист безпеки населення та інтересів держави.

Аналізуючи ситуацію, яка склалася, необхідно звернути окрему увагу на забезпечення прав і свобод людини, органами місцевого самоврядування. Питання є актуальним та безперечно важливим, адже під час воєнного стану, захист людини виступає найважливішою та найвищою цінністю. Тому варто дослідити як, якими методами, який процес здійснення захисту органами місцевого самоврядування; їх повноваження, реорганізацію та значення в залежності від регіону нашої держави.

Повномасштабне військове вторгнення росії стало серйозним викликом для реформи місцевого самоврядування, яка активно почала реалізовуватись з 2014 року. Процеси децентралізації сповільнились та в деяких регіонах взагалі припинили свій розвиток і опинились у кризовому стані.

У Раді Європи вважають, що ВВП України цьогоріч знизиться на 45 відсотків, а надходження з основних місцевих власних джерел (плата за землю, рента за землю тощо) скоротяться на 38 відсотків. Через це місцеві бюджети, які вчилися розраховувати на себе та самостійно заробляти, стали залежнішими від трансфертів з центрального бюджету, що вплине на реалізацію прав та свобод людини [1].

Також, відповідно до ч.1 ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в умовах воєнного стану забороняються вибори до органів місцевого самоврядування. При цьому в умовах воєнного стану заборонено проведення будь-яких референдумів, у тому числі й щодо припинення повноважень відповідних органів місцевого самоврядування. Що ускладнює загальний процес розвитку владних повноважень на місцях, адже, таким чином, неможливо врегулюовувати та створювати нові ОТГ.

Слід зазначити, що на територіях, де введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян Президентом України можуть утворюватися тимчасові державні органи - військові адміністрації.

Військові адміністрації (ВА) населених пунктів утворюються в одному чи декількох населених пунктах (селах, селищах, містах), в яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, у тому числі внаслідок фактичного саморозпуску або самоусунення від виконання своїх повноважень, або їх фактичного невиконання, або припинення їх повноважень

згідно із законом.

Відповідно до ст. 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану [2].

Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до Законів України «Про центральні органи виконавчої влади» та «Про правовий режим воєнного стану» щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану», який розмежовує повноваження ВА, вирішує ряд питань місцевих рад, спрощує процедуру працевлаштування, зазначає, що начальник Ва може бути головою громади.

Очільники цих адміністрацій — це колишні голови територіальних громад, свідчить про збереження кадрової стабільності у цих органах управління. Ніхто не впроваджує нових людей, окрім випадків, де фізично відсутній голова. Але, голова обласної військової адміністрації, може піддатися корупційним сферам, цим самим обмежуючи свободи. Бо закон дозволяє вже цим адміністраціям самостійно приймати рішення про зменшення прав і свобод громадян. Можна не виконувати вимоги закону про доступ до публічної інформації, можна займатися регуляторною діяльністю без дотримання процедур — приймати акти без оприлюднення проєктів, відстежування результативності, вносити зміни до бюджету.

Приміром, 13 військових адміністрацій створили на деокупованих територіях Харківщини, задля активнішого здійснення повноважень для захисту і допомоги населенню. Депутати міських селищних рад припинили свої повноваження, натомість, вони мають право здійснювати громадську діяльність. Повноваження ради перебрав у свої руки голова військової

адміністрації, який приймає рішення, акти та проекти без оприлюднення та відслідковування їх результативності.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» одним із чинників, що можуть зумовити складні життєві обставини, є шкода, завдана бойовими діями, збройним конфліктом чи тимчасовою окупацією. У зв'язку з бойовими діями, які веде росія проти України, органи місцевого самоврядування зіткнулись з проблемою, в тому числі, забезпечення надання якісних соціальних послуг громадянам.

На думку голови правління ГО «Центр розвитку місцевого самоврядування», для ефективного забезпечення прав і свобод людини, держава та громадськість повинні думати насамперед про забезпечення безпеки населення, а саме будівництво та облаштування сучасних бомбосховищ, залучення дієвих систем ППО, що й активно здійснюється на Харківщині [3].

Керівники органів місцевого самоврядування звернулися з листом до Голови Харківської обласної військової адміністрації з пропозицією встановити порядок переправлення гуманітарних вантажів з вільних громад Чугуївського району до окупованих. Таким чином, ефективне регулювання ОВА здійснює допомогу для людей на окупованих територіях [4].

Також, варто підкреслити, що як тільки територія звільняється від ворожого війська, то військова адміністрація якнайшвидше відновлює свою роботу на тих територіях, задля забезпечення усіх прав і свобод людей. Наприклад, у звільненому Херсоні відновила свою роботу військова адміністрація на чолі з Ярославом Янушевичем.

Для допомоги органам місцевого самоврядування у забезпеченні послугами громадян, Міністерство соціальної політики України розробило методичні рекомендації щодо організації надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. органи місцевого самоврядування в рамках законів України та Конституції України мають право самостійно визначати особливості організації та надання соціальних послуг, враховуючи наявний стан речей.

Відповідно до ЗУ «Про соціальні послуги», рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг екстрено (кризово) приймається невідкладно, та надаються безкоштовно. Рекомендується органам місцевого самоврядування надати право приймати рішення безпосередньо надавачам таких послуг (центри соціальних служб, центри надання соціальних послуг, тощо) з подальшим інформуванням органів місцевого самоврядування про їх надання.

У період воєнного стану, зокрема на територіях ведення бойових дій, пропонується організовувати стаціонарний, паліативний догляд, підтримане проживання громадян похилого віку осіб з інвалідністю екстрено (кризово) за заявою цієї людини або її законного представника [5].

Важливим аспектом патріотизму та ефективного здійснення влади на місцях є налагодження належним чином скоординованих взаємодій між органами державної влади та місцевим самоврядуванням з урахуванням принципу субсидіарності.

Першочерговим завданням місцевої влади має стати формування дієвої системи моніторингу внутрішньо переміщених осіб та релокованих бізнесів, включаючи їх поділ на три основні категорії: транзитні особи; групи тимчасового перебування; переселенці. Кожна із цих трьох категорій громадян і підприємців має свої потреби та особливості, які органам місцевого самоврядування тих територіальних громад, в яких вони тимчасово перебувають, слід враховувати при вибудовуванні поточних планів та довгострокових стратегій розвитку.

Важлива функція територіальних громад та органів їх місцевого самоврядування, яка актуалізується в умовах воєнного стану, є посилення співпраці з донорськими організаціями європейських держав щодо розбудови та модернізації інфраструктури відповідних громад, а також підготовки до реалізації проєктів їх повоєнного соціально-економічного розвитку [6].

Активно здійснює захист свобод і прав людини Запорізька ОВА. Так, соціальний захист населення, система охорони здоров'я, сфера освіти та

захист дітей активно розвивається, забезпечуючи населення усім необхідним. Ряд алгоритмів висвітлено на офіційному сайті <https://www.zoda.gov.ua/news/62724/zaporizka-oblast---200-dniv-viyni.html>

Отже, безумовним пріоритетом сьогодення стає визначення першочергових завдань, які мають покладатися на органи місцевого самоврядування регіонів і територіальних громад, задля того, щоб забезпечити їх максимальну ефективність в управлінні ресурсним потенціалом відповідних територій, налагодити координацію діяльності всіх владних інституцій з метою своєчасного забезпечення нагальних потреб фронту, відновлення економіки та захисту прав та свобод людини.

Джерела:

1. Війна та децентралізація.
URL: https://news.informer.od.ua/viyna_ta_detsentralisatsia
2. Асоціація міст України: Місцеве самоврядування під час воєнного стану. URL: <https://auc.org.ua/novyna/misceve-samovryaduvannya-pid-chas-voyennogo-stanu>
3. Слобідський край: Війна та децентралізація: про життя громад Харківщини та виклики, пов'язані з російською агресією. URL: <https://www.slk.kh.ua/spec-proekti/zmini-sebe-zmini-gromadu/vijna-ta-decentralizacia-pro-zitta-gromad-harkivsini-ta-vikliki-povazani-z-rosijskou-agresieu.html>
4. Економічна правда: «Місцеве самоврядування під час окупації». URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/hromady/6311dd65a4fb4/>
5. Соціальний захист: «Рекомендації громадам щодо організації надання соціальних послуг в умовах воєнного стану» URL: <https://auc.org.ua/novyna/rekomendaciyi-gromadam-shchodo-organizaciyi-nadannya-socialnyh-poslug-v-umovah-voyennogo>
6. Громадський простір: «Територіальні громади в умовах воєнного стану». URL: <https://www.prostir.ua/?news=terytorialni-hromady-v-umovah->

Науковий керівник: Галус Олена Олександрівна доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, к.ю.н., доцент.

Драч Дмитро Леонідович

*здобувач вищої освіти факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема захисту прав та свобод людини має пріоритетний характер в умовах глобальних перетворень які відбуваються в сучасному світі. Права та свободи людини виступають тим засобом, за допомогою якого відбувається боротьба проти авторитарної влади. Ігнорування прав та свобод людини розглядається в сучасному світі як відкинення демократичних та правових цінностей. Через зростання збройних конфліктів протягом останніх двох десятиліть, набула розвитку концепція, що забезпечує безпеку особистості та яка носить назву human security. Дана концепція зайняла одне з центральних місць в міжнародному просторі, а використовувати її почали не тільки держави – члени ООН, але й деякі міжнародні організації, що носять як урядовий так і неурядовий характер [1].

Якщо говорити про сучасну міжнародно-правову систему, спрямовану на захист прав людини, то існує доволі широкий перелік міжнародно-правових актів, які у своєму змісті закріплюють універсальні права та свободи людини, які в будь якому випадку підлягають дотриманню. Проте, якщо говорити про проблеми, що виникають у зв'язку з військовими діями, то варто відзначити,